

HROMADNÝ NÁLEZ Z DOBY BRONZOVÉ (A2/B1) ZE SLANÉHO, OKR. Kladno*

† Václav Moucha

ÚVOD

V 18. ročníku Slánského obzoru (Věstník Musejního a literárního spolku „Palacký“ v Slaném) z roku 1910 je mezi stranami 56 a 57 (v některých sešitech mezi str. 50 a 51) vložena fotografie představující „Význačnější předměty z Městského musea v Slaném“ s podtextem „Hromadný nález při odkopávce v továrně dřívě Breitfeld a Daněk v Slaném“. Na snímku (zde obr. 5) je vyobrazeno celkem šestnáct předmětů: patnáct ozdob (pět zlatých a deset bronzových) a jedna nádobka. Podle muzejního inventáře (pořízeného o několik desetiletí později) k nálezu ještě patří na snímku nezachycené předměty: zlomek dalšího prstenu s růžicemi a dva tyčinkové náramky, celkem tedy 19 předmětů (obr. 6; 7).

K obrázku se nevztahuje žádný další text, kromě zmínky v předcházející ročence (Slánský obzor 17, 1908, 99–100) ve „Zprávě musejního a literárního spolku Palacký za rok 1907/8“ od kustoda muzejních sbírek Fr. Durase: „Rozmnožení musejních sbírek nevybočilo z obvyklé míry let předešlých, za to však ... získány velice vzácné předměty z nálezu při odkopávce v nově rozšířené strojárně Breitfeld a Daněk a jsou to zejména bronzové náramky, jaké v tomto tvaru ve zdejší krajině dosud nalezeny nebyly.“ Na další straně (str. 100) Fr. Duras dále píše: „Dva bronzové náramky s volutami, několik náramků hladkých, bronzové prsteny s volutami, pět zlatých závitkových prstenů a úlomky střepin, nalezené při odkopávce v nové továrně Breitfeld a Daněk v Slaném, daroval pan Zikmund Mauthner, ředitel továrny.“ O vyobrazené nádobce není zmínka. Kdy k nálezu došlo nevíme, v úvahu přichází roky 1906 až 1907.

MÍSTO NÁLEZU

Lokalizace

V roce 1906 „Akciová společnost, dřívě Breitfeld-Daněk a spol.“ započala na jižním okraji Slaného se stavbou nových továrních a kancelářských budov, které byly dokončeny v roce 1907 (obr. 2; 4). Další stavby následovaly v letech 1910–1911 a v letech dvacátých (Novák 1947, 80). Strojírenský závod se ještě dnes pod jmény různých firem dále rozrůstá, tradičně je však označován jako ČKD. Místo nálezu z let 1906–1907 můžeme určit jen přibližně (obr. 1b; 2; 4 označeno šipkami).

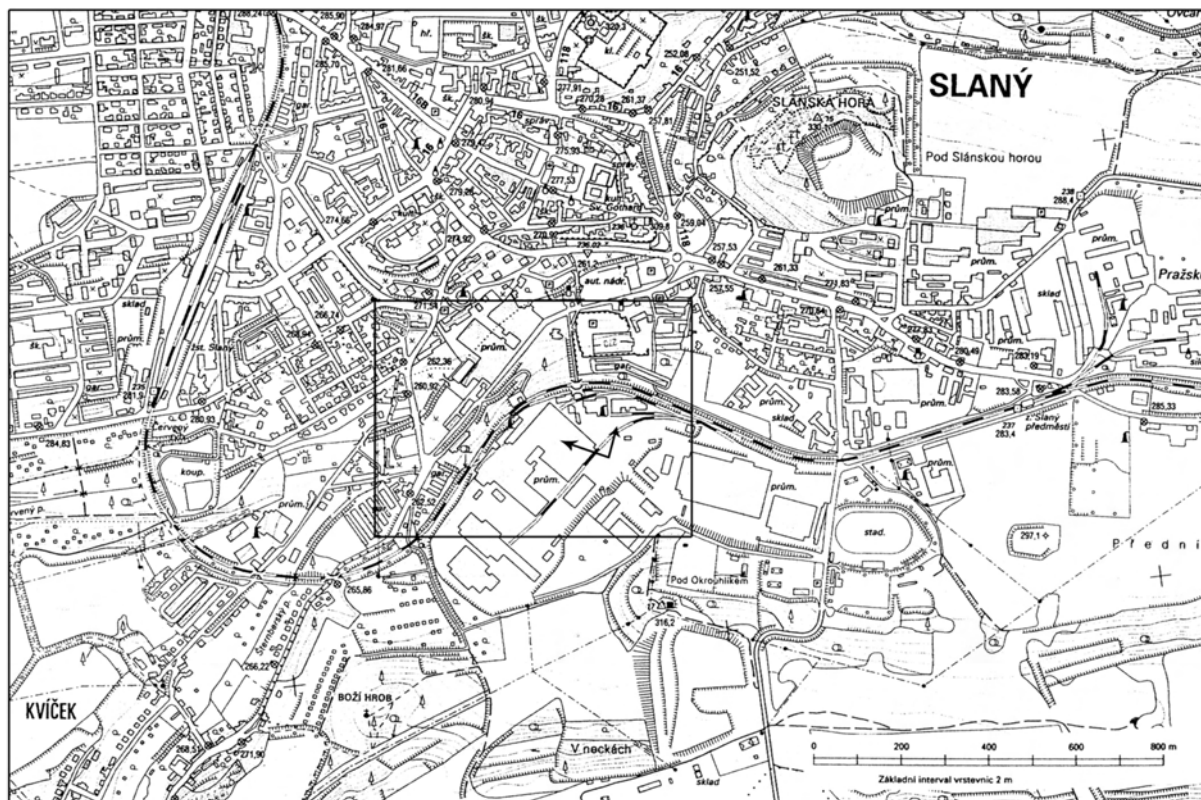
Konfigurace terénu a půdní poměry

Tovární komplex se rozkládá na táhlém, k severu orientovaném svahu, který ve své nižší části příkřeji spadá k Červenému potoku protékajícímu od západu k východu. Po obvodu tohoto terénního zlomu vede obloukovitě železniční trať, v jejímž těsném jižním sousedství stojí tovární budovy, pro jejichž stavbu musel být svah částečně odkopán a vyrovnán. Jihovýchodní část svahu je

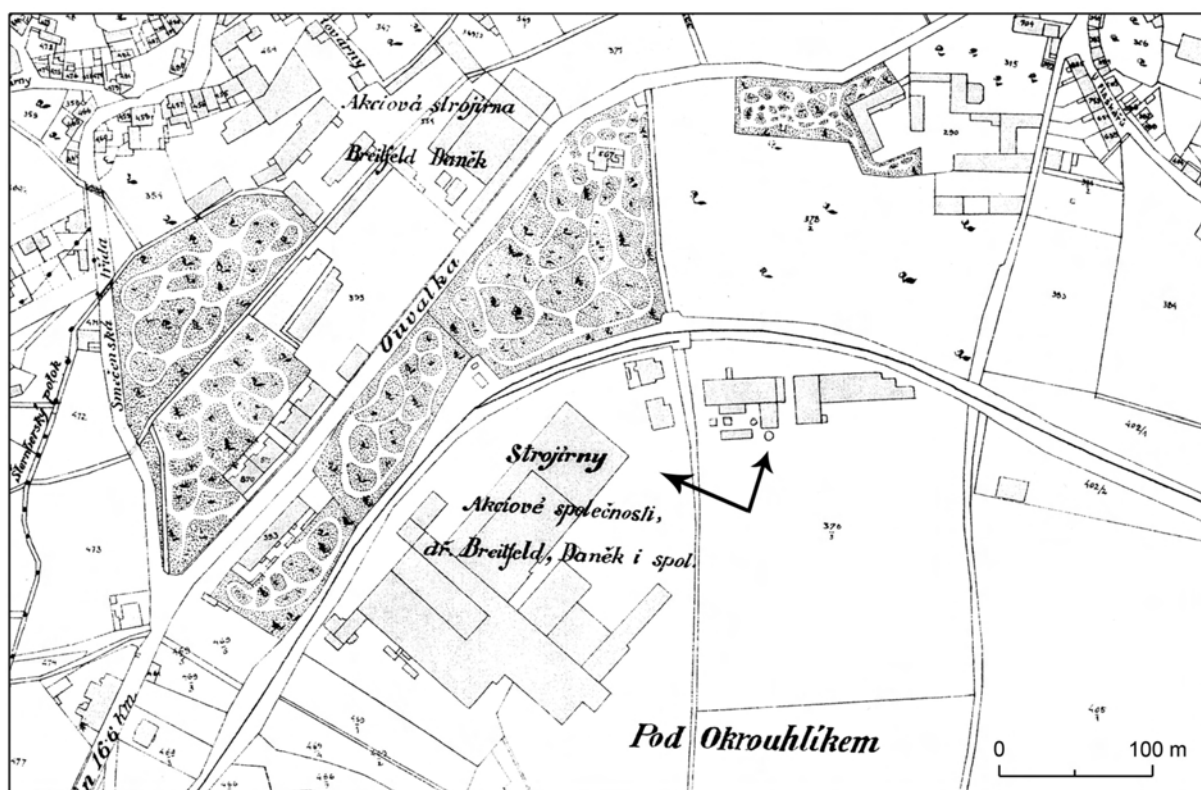

Obr. 1a. Slaný, okr. Kladno. Poloha lokality na mapě ČR

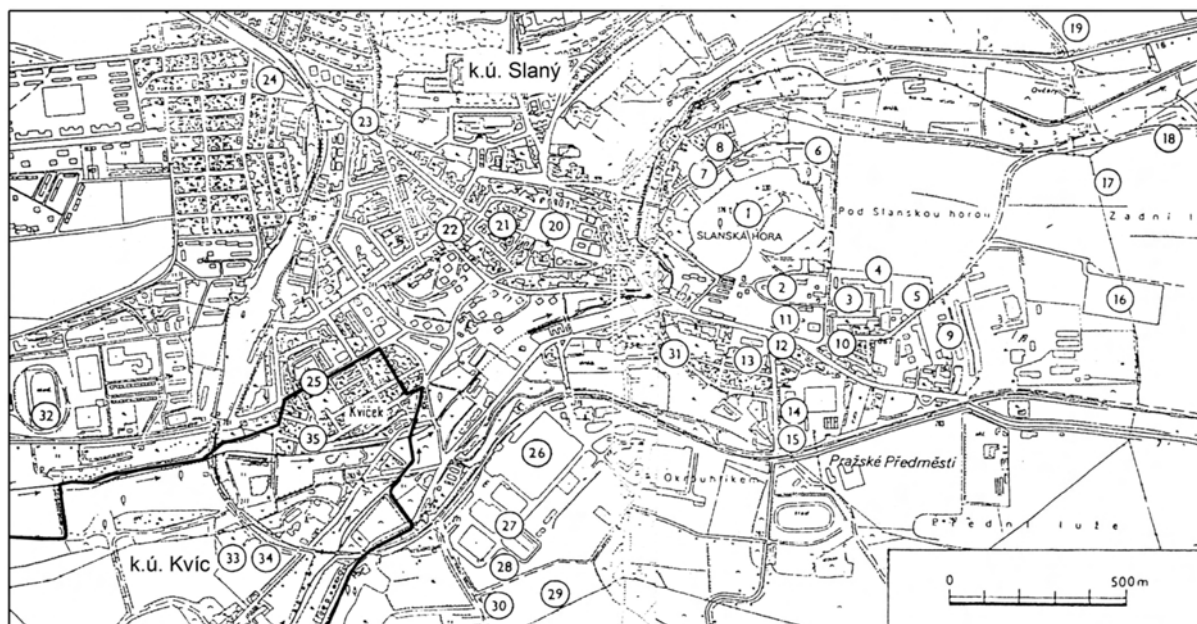
* K životnímu jubileu PhDr. Zoji Benkovsky-Pivovarové, CSc.

Obr. 1b. Slaný, okr. Kladno. Poloha naleziště na mapě ZM 1 : 10 000, list 12-21-22. Upravila B. Hrůzová

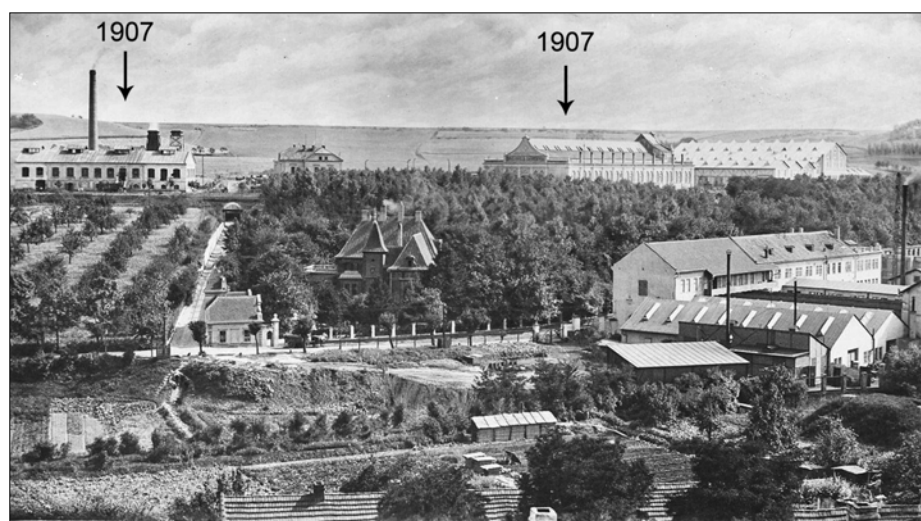

Obr. 2. Slaný, okr. Kladno. Poloha naleziště na kolorovaném plánu vydaném v roce 1926 Osvětovým sborem města Slaného. Šipky označují budovy vystavěné v roce 1907. Upravila B. Hrůzová

Obr. 3. Archeologické lokality na katastru Slaného a v přilehlé části k. ú. Kvíc. Naleziště v prostoru bývalé továrny Breitfeld-Daněk a spol. a v nejbližším okolí jsou označeny čísla 26–30 (podle V. Mouchy 1994, 24–25).

Upravila B. Hružová

Obr. 4. Slaný, okr. Kladno. Pohled od severu na objekty továrny dříve Breitfeld-Daněk vystavěné v roce 1907. Autor neznámý. Archiv Vlastivědného muzea v Slaném

deformována navezenou skládkou, dnes rekultivovanou. Podloží zde (280 m n. m.) tvoří pískovce překryté sprašovou návějí, na kterou nasedají ve větší mocnosti svahové hlíny. Ve vyšších partiích svahu jsou opuky, po kterých stéká voda do údolí Červeného potoka (obr. 2).

Pravěké osídlení

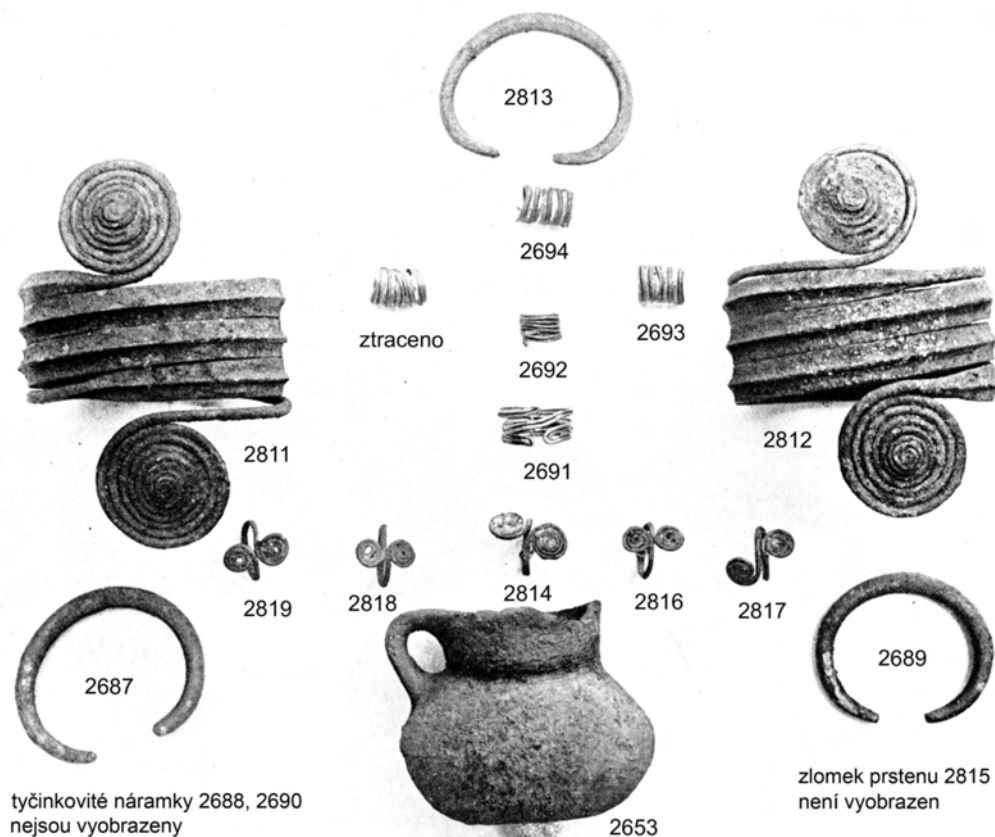
Na ploše dnešního továrního areálu a v jeho nejbližším okolí (obr. 3) je doloženo částečně se prostupující sídliště neolitické (kultura s lineární keramikou) a mladohalštatské (Ha D), hroby z období kultury se zvoncovitými poháry a patrně i ze staršího období kultury únětické a také zde popisovaný nález zlatých a bronzových předmětů s nádobkou. Dříve učiněné nálezy bez bližších nálezových okolností jsou uloženy ve Vlastivědném muzeu v Slaném. Pozdější nálezy pocházejí ze záchranných výzkumů autora, v roce 2012 zde provedla výzkum části neolitické a mladohalštatské osady Česká společnost archeologická, o. p. s. (PhDr. M. Selmi-Wallisová, PhD.).

POPIS NÁLEZU Z ROKU 1906–1907

1. Zlatá trubičkovitá vlasová ozdoba typ Slaný klíčkovitě stočená z pásku s hladkým žebírkem probíhajícím středem. D. 19, $\emptyset$ 12,¹ hmotnost 2,67 g. Složení: *tab. 2. M. Slaný, č. inv. 2693. Obr. 6:1. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Böhm 1933, 64, tab. VII:15; Hásek 1955, 663; Pleiner – Rybová edd. 1978, T. 91:1 vpravo; Moucha 1997, 273, Taf. 17:Č318.*
2. Zlatá trubičkovitá vlasová ozdoba typ Slaný. Podobná předcházející. D. 20, $\emptyset$ 12, hmotnost 2,943 g. Složení: *tab. 2. M. Slaný, č. inv. 2694. Obr. 6:2. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Böhm 1933, 64, tab. VII:14; Hásek 1955, 663; Pleiner – Rybová edd. 1978, T. 91:1 vlevo; Moucha 1997, 273, Taf. 17:Č319; Jiráň ed. 2008, obr. 26:9.*
3. Zlatá trubičkovitá vlasová ozdoba typ Slaný. Podobná předcházející. Ztracena. Lit.: *Slánský obzor 18, 1910; Böhm 1933, 64; Moucha 1997, 273, Taf. 17:Č321.*
4. Zlatá klíčkovitá záušnice (vlasová ozdoba) z dvojitého drátu s nestejně dlouhými konci. Schéma 3 r (*Moucha 1997, Abb. 6:11*). $\emptyset$ 25, hmotnost 8,711 g. Složení: *tab. 2. M. Slaný, č. inv. 2691. Obr. 6:4. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Böhm 1933, 64, tab. VII:16; Hásek 1955, 663; Moucha 1997, 273 (tam uvedeno chybné schéma), Taf. 17:Č316.*
5. Zlatá klíčkovitá záušnice (vlasová ozdoba) z dvojitého drátu s nestejně dlouhými konci. Schéma 3 l (*Moucha 1997, Abb. 6:11*). $\emptyset$ 13, hmotnost 3,447 g. Složení: *tab. 2. M. Slaný, č. inv. 2692. Obr. 6:3. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Böhm 1933, 64, tab. VII:13; Hásek 1955, 663; Moucha 1997, 273 (tam uvedeno chybné schéma), Taf. 17:Č317.*
6. Nánožník stočený ze silného bronzového pásku ve třech závitech. Vně je střechovitě hraněný, zdobený řadou jemně vyběřených bodů (ne všechny jsou patrné, protože předmět není konzervován). Vnitřní strana je zaoblená. Na jednom konci se pásek zužuje a přechází v drát kruhového průřezu zakončený spirálovou růžicí, na druhém po zúžení pásku hned následuje spirálová růžice. $\emptyset$ 85, d. 120, $\emptyset$ růžic 40–42, š. pásku 11. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2811. Obr. 6:17. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:3; Plesl 1965, obr. 6:8; Pleiner – Rybová edd. 1978, obr. 129:16; Jiráň ed. 2008, obr. 70:22.*
7. Nánožník podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 85, d. 120, $\emptyset$ růžic 40–42, š. pásku 11. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2812. Obr. 6:16. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:4; Plesl 1965, obr. 6:9.*
8. Prsten z bronzového drátku hranatého průřezu se spirálovými růžicemi. $\emptyset$ 18, d. s růžicemi 28, $\emptyset$ růžic 12, 13. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2814. Obr. 6:10. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:6 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:1.*
9. Zlomek prstenu z bronzového drátku hranatého průřezu se spirálovou růžicí. $\emptyset$ 20, d. ?, $\emptyset$ růžice 13. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2815. Obr. 6:11. Ve Slánském obzoru 18, 1910 není vyobrazen (stejně Beneš 1959).*
10. Prsten z bronzového drátku nepravidelně oválného průřezu se spirálovými růžicemi. $\emptyset$ 20, d. s růžicemi 21, $\emptyset$ růžic 10, 10. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2816. Obr. 6:12. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:6 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:2; Pleiner – Rybová edd. 1978, obr. 129:11.*
11. Prsten podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 18 $\times$ 21, d. s růžicemi 27, $\emptyset$ růžic 12, 11. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2817. Obr. 6:13. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:6 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:6.*
12. Prsten podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 20, d. s růžicemi 20, $\emptyset$ růžic 9, 10. M. Slaný, č. inv. 2818 (chybí). *Obr. 6:14. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:6 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:7.*
13. Prsten podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 20, d. s růžicemi 23, $\emptyset$ růžic 10, 10. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2819. Obr. 6:15. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:6 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:5.*
14. Bronzový tyčinkovitý náramek, oválný, se zeslabenými konci, zdobený čtyřmi skupinami příčných rýžek (jedna skupina na zeslabeném konci překryta patinou), které jsou na vnějším obvodu náramku používáním značně setřelé. $\emptyset$ 67 $\times$ 55, max. $\emptyset$ tyčinky 6. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2813. Obr. 6:9. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:5 (jednotlivě nečíslováno); Plesl 1965, obr. 6:3; Pleiner – Rybová edd. 1978, obr. 129:14.*
15. Bronzový tyčinkovitý náramek, oválný, se zeslabenými konci, nezdobený. $\emptyset$ 66 $\times$ 56, max. $\emptyset$ tyčinky 6,5. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2687. Obr. 6:7. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:5 (jednotlivě nečíslováno).*
16. Bronzový tyčinkovitý náramek podobný předcházejícímu. Rozlomený na dva kusy. $\emptyset$ 66 $\times$ 56, max. $\emptyset$ tyčinky 6,5. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2688. Obr. 6:5. Ve Slánském obzoru 18, 1910 není vyobrazen (stejně Beneš 1959; Plesl 1965).*
17. Bronzový tyčinkovitý náramek podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 61 $\times$ 51, max. $\emptyset$ tyčinky 6,5. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2689. Obr. 6:8. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1959, obr. 8:5 (jednotlivě nečíslováno).*
18. Bronzový tyčinkovitý náramek podobný předcházejícímu. $\emptyset$ 59 $\times$ 54, max. $\emptyset$ tyčinky 6. Složení: *tab. 1. M. Slaný, č. inv. 2690. Obr. 6:6. Ve Slánském obzoru 18, 1910 není vyobrazen (stejně Beneš 1959; Plesl 1965).*
19. Koflík s kónickým hrdlem ostře odsazeným od stlačeného těla. Ucho mírně protažené do strany je uprostřed zúžené, výrazné dno je dovnitř vtažené. Povrch vyhlazený, pololesklý, tmavohnědý. Nádobka je slepovaná, dobře vypálená, proti uchu je na výduti přepálená oválná plocha (65 $\times$ 60) s oprýskaným povrchem. V. 65, $\emptyset$ okraje 55, $\emptyset$ dna 40. M. Slaný, č. inv. 2653. V inventáři je mylně jako lokalita uvedena obec Dolín (okr. Kladno). *Obr. 7:1, 2. Lit.: Slánský obzor 18, 1910; Beneš 1958 a Plesl 1969 nádobku nevyobrazují.*

1 Rozměry jsou uvedeny v milimetrech, d. = délka, v. = výška.

VÝZNAČNĚJŠÍ PŘEDMĚTY Z MĚSTSKÉHO MUSEA V SLANÉM.

HROMADNÝ NÁLEZ PŘI ODKOPÁVCE V TOVÁRNĚ DŘÍVE BREITFELD A DANĚK V SLANÉM.

FOT. F. DURAS.

Obr. 5. Slaný, okr. Kladno. Vyobrazení nálezu z bývalé továrny Breitfeld-Daněk (Slánský obzor 18, 1910 za str. 56 nebo 50). Inventární čísla a poznámky jsou dodatečně připojeny. Úprava B. Hružová

č. inv.	předmět	analýza	Cu	Sn	Pb	As	Ag	Sb	Ni	Fe
2687	náramek	UJF 4021	91,54	6,85	0	0,27	0,76	0,36	0,21	0
2688	náramek	UJF 4022	92,14	6,22	0	0,4	0,69	0,3	0,24	0
dtto	dtto	SAM 16397	93,06	5,4	0	0,18	0,59	0,51	0,26	Spur
2689	náramek	UJF 4023	93,04	5,39	0	0,35	0,57	0,31	0,33	0
dtto	dtto	SAM 16383	93,04	5,4	Spur	0,23	0,59	0,49	0,25	0
2690	náramek	UJF 3979	88,7	10,55	0	0,35	0,23	0,17	0	0
2811	nánožník	UJF 3588	79,98	18,17	0,08	1,02	0	0,08	0,29	0,25
2812	nánožník	UJF 3587	83,57	15,17	0	0,62	0	0	0,22	0,23
2813	náramek	UJF 3603	82,83	15,41	0,5	0,41	0,16	0,01	0,21	0,28
dtto	dtto	SAM 16392	289,67	10	0	0,12	Spur	0,009	0,2	Spur
2814	prsten	UJF 3607	78,32	16,64	0	0,55	0	0,02	0,28	4,09
2815	prsten	UJF 3606	78,23	16,45	0	0,25	0	0	0,15	4,8
2816	prsten	UJF 3604	73,55	21,87	0	0,61	0,02	0,01	0,09	3,76
2817	prsten	UJF 3602	78,01	17,61	0	0,59	0	0,03	0,19	3,47
2819	prsten	UJF 3605	74,72	21,69	0	0,81	0	0,01	0,11	2,6

Tab. 1. Slaný, okr. Kladno. Analýzy bronzových předmětů z hromadného nálezu. Podle Frána et al. 1995, 225–226 a Junghans et al. 1974 (SAM 2,4)

Tab. 2. Slaný, okr. Kladno. Analýzy zlatých předmětů z hromadného nálezu. Podle Lehrberger et al. 1997, II, 273

č. inv.	předmět	analýza	Au	Ag	Cu	hmotnost	Práh. Gold
2691	kličkovitá záušnice	UJF 6588	77,6	22,1	0,3	8,711 g	Č 316
2692	kličkovitá záušnice	UJF 6589	77,6	22,1	0,3	3,447 g	Č 317
2693	kličkovitá trubička typ Slaný	UJF 6590	76,1	23,7	0,2	2,67 g	Č 318
2694	kličkovitá trubička typ Slaný	UJF 6591	76,9	23	0,2	2,943 g	Č 319

HISTORIE NÁLEZU

Je téměř zákonitě, že každý významnější nález staršího data má svoji historii, na jejímž počátku obvykle stojí nedostatek údajů o nálezových okolnostech. Výjimkou není ani nález ze Slaného.

Kromě vyobrazení nálezu v muzejním věstníku (*obr. 5*) se k nálezu váže necelých deset řádek textu, ze kterého se dovídáme jenom to, kdy a kde k nálezu došlo (a to ještě jen přibližně), za jakých okolností („*při odkopávce*“) a co obsahoval (opět ne zcela přesně). V muzejních dokladech se o nálezu nic nenašlo, kromě originální fotografie uveřejněné ve Slánském obzoru a zde reprodukovávané (*obr. 5*). Rovněž v dobovém místním denním tisku nebyl zjištěn žádný ohlas.²

Nálezu si povšiml až J. Böhm, který jej částečně popsal v článku věnovaném únětickým nálezům ze Slánska. Z nálezu publikuje jen předměty únětické kultury a zbývající (mohylové) nechává stranou pozornosti a konstatuje, že „*rozbor zachovaných předmětů ukazuje, že jde jednak o hroby únětické, jednak mohylové*“ (Böhm 1933, 64). J. Böhm v té době se slánským muzeem spolupracoval, takže nálezy z továrny Breitfeld-Daněk jistě znal, stejně jako soukromou sbírku MVDr. Ladislava Běhouňka, která se pak dostala do muzejních sbírek. Ta obsahovala z prostoru továrny jak nálezy antropologické (části dětské kostry, č. inv. 1242; lidskou lebku s dolní čelistí, č. inv. 3652), tak archeologické (misku kultury se zvoncovitými poháry, č. inv. 561; misku ze staršího období kultury únětické, č. inv. 1243, a jednu nádobku kulturně neurčenou, č. inv. 558). Z kabinetu místní školy (neuveďeno které) se do muzea dostaly z této lokality dvě nádoby kultury se zvoncovitými poháry (č. inv. 2638, 2639). V muzejní sbírce je odtud koflík ze staršího eneolitu (č. inv. 2560) a dvě nádoby kultury bylanské (č. inv. 2977, 2978). K nálezům ze staveniště strojírný Breitfeld-Daněk patří i „*5 různých nádob a lidská lebka*“, které muzeu daroval ředitel Mauthner v roce 1911 a které dnes nelze identifikovat (Duras 1912, 96), a také „*lebka z kostry (prý) skrčka, nalezeného při odkopávce v továrně dříve Breitfeld-Daněk a spol.*“ (Duras 1923, 61). Není proto divu, že na základě těchto poznatků J. Böhm považoval vyobrazené nálezy za hrobové patřící dvěma kulturám: únětické a mohylové (o vyobrazené nádobce se nezmiňuje).

Toto určení pak převzal A. Knor při psaní inventáře archeologické sbírky slánského muzea záhy po druhé světové válce. U zlatých předmětů a čtyř bronzových náramků je v inventáři uvedeno „*únětické hroby*“ (č. inv. 2687–2694) s poznámkou „*BP*“ (= „Böhm, Památky“) a u dalších (č. inv. 2811–2819) je napsáno: „*mohyl. br. kost. hrob.*“ Konstatování, že tyto nálezy pocházejí z hrobů, se pak dostává do literatury (Plesl 1965, 477, *obr. 6*).

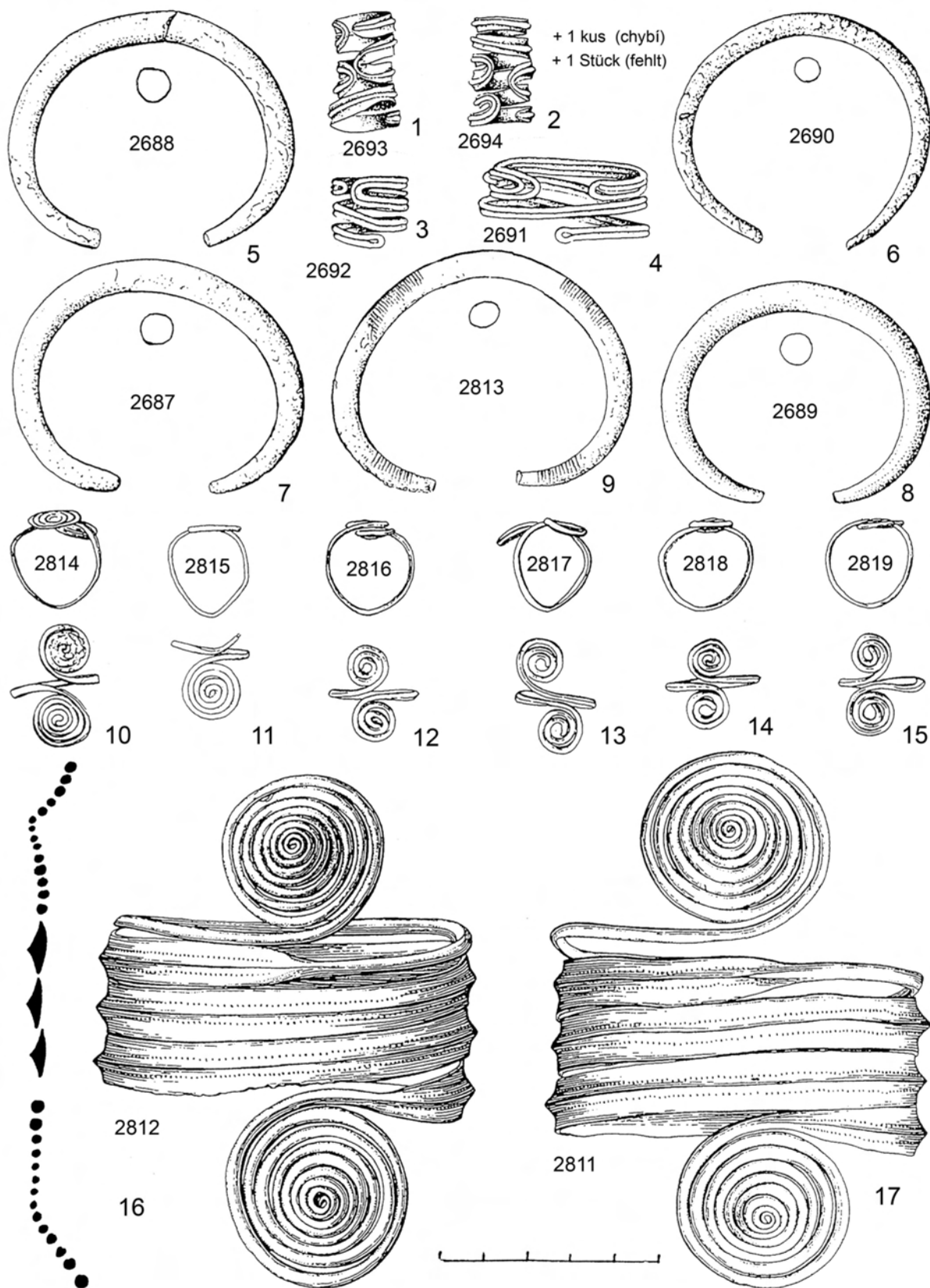
POKUS O INTERPRETACI NÁLEZU

Jaroslav Böhm (1933, 64) v náplni slánského nálezu rozpoznal dvě složky: A) **únětickou**, zastoupenou zlatými předměty a nezdobenými tyčinkovitými náramky, a B) **mohylovou**. Zde měl nepochybně na mysli zdobený náramek, prsteny a nánožníky s růžicemi, i když tyto předměty výslovně nejmenuje. Předměty ze slánského nálezu tedy chronologicky rozdělil a podle nálezů lidských kostí na staveništi je považoval za nálezy hrobové. O nádobce z obrázku (*obr. 5*) se J. Böhm nezmiňuje.

Na originální fotografii uložené ve Vlastivědném muzeu v Slaném je zcela jasně patrné, že předměty, včetně nádobky, byly podle tehdejších muzejních zvyklostí připevněny drátkem na pevnou podložku. Záměrem kustoda Fr. Durase, nepochybně autora rozmístění předmětů na podložce, bylo vytvořit esteticky vyhlížející skupinu. Proto také asi na destičku nepřipevnil zlomek prstenu s růžicí (*obr. 6:10*), která by vzhled skupiny „*kazila*“. Na fotografii nejsou také dva tyčinkovité náramky (*obr. 6:5, 6*), které byly zapsány do inventáře až po 2. světové válce. Proč nebyly na podložku přimontovány (ač by se tam při dobré vůli vešly), nelze říci. Patří vůbec k nálezu?

Jisté rozpaky činí nádobka průvodní keramiky kultury se zvoncovitými poháry (*obr. 7*). Fr. Duras (1908, 100) se o ní nezmiňuje, píše jen o „*úlomcích střepin*“. To se však nádobky netýká, protože na fotografii (*obr. 5*) je nepoškozená, jen s nepatrně vylomeným okrajem. V průběhu doby byla očištěna a vylomená část okraje doplněna. Tehdy zřejmě došlo k omylu a v inventáři byla zapsána pod nesprávnou lokalitou Dolín (Hájek 1968, 20). Text pod snímkem (*obr. 5*) je jednoznačný, a je proto vysoce nepravděpodobné, že by nádobka pocházela z jiné lokality.

² Za pomoc při vyhledávání potřebných údajů děkuji pracovnícům Vlastivědného muzea v Slaném B. Frankové a I. Hušákové a znalci historie Slaného L. Dobnerovi.

Obr. 6. Slaný, okr. Kladno. Kovové předměty z hromadného nálezu. 1–4 zlato (měř. 1 : 1), 5–17 bronz.
Kresba O. Tomášková a T. Mazálková. Úprava B. Hružová

Obr. 7. Slaný, okr. Kladno.
Nádobka připojená
k hromadnému nálezu
(M. Slaný, č. inv. 2653).
Foto V. Moucha

Jak bylo naznačeno výše, kromě originální fotografie a několika řádků textu víme o okolnostech slánského nálezu velmi málo. Přesto jsem přesvědčen, že i přes nedostatek informací jde o hromadný nález, jak je to konečně uvedeno na fotografii publikované ve Slánském obzoru (obr. 5).

SLOŽENÍ NÁLEZU

A. Únětická složka je zastoupena pěti zlatými předměty (dosud jsou zachovány čtyři). Jsou to dvě **kličkovité záušnice** v podstatě konstrukčně stejné (z dvojitého drátu s nestejně dlouhými konci), liší se však způsobem vinutí a dále hmotností. První je „pravotočivá“ („rechter Windungssinn“, obr. 6:4, hmotnost 8,711 g), a druhá „levotočivá“ („linker Windungssinn“, obr. 6:3, hmotnost 3,447 g – terminologie podle Ruckdeschel 1978, II, 144, Abb. 9).

Pozornost zasluhují zlaté **trubičkovité vlasové ozdoby**, které jsem označil jako „typ Slaný“ (Moucha 1997, 159, Abb. 6.10:6). Jsou kličkovitě stočené ze zlatého pásku s podélným žebírkem (obr. 6:1, 2). Nedávno oznámil téměř totožný nález ze Stolové hory u Klentnice na Moravě S. Stuchlík.³

Podobný exemplář (jen s méně výrazným podélným žebírkem) známe z hrobu Verf. 275 z pohřebiště Franzhausen II spolu se zlatou plechovou miskovitou ozdobou (Neugebauer 1994, Abb. 34:20, 21). Trubička ze zlatého střechovitě hraněného drátu (tedy ne s žebírkem), ale podobné konstrukce je zaznamenána v Gemeinlebarň na pohřebišti F (Neugebauer 1991, Taf. 12:E3) v hrobě E, spolu s prototypem kolečkovité jehlice (Neugebauer 1991, Taf. 12:E1) a nožíkem s trnem (Neugebauer 1991, Taf. 12:E2). Konstrukčně odpovídající exemplář ze zlatého drátu pochází z mladoúnětického pohřebiště z úpatí Slánské hory (Schmidt 1894, tab. XXVIII:11; Lehrberger et al. 1997, 274, Č368). V tomto případě nejde o trubičku, ale o vlasovou ozdobu nebo záušnici většího průměru.

Zlaté spirálky typu Slaný se svým provedením přibližují kličkovitým záušnicím typu Ledce, které mají podélné žebírko šikmo přesekávané (Moucha 1997, 163).

B. Mohylová složka je ve slánském nálezu reprezentována garniturou bronzových ozdob se spirálovými růžicemi a zdobeným tyčinkovitým náramkem.

Nánožníky se spirálovými růžicemi (obr. 6:16, 17) (Beinberge) jsou někdy popisované jako nápažníky (Armberge). V terminologii tohoto předmětu není jednota, jak na to upozornil Hänsel (1968, 104, Anm.1), který raději používá neutrálního termínu Blechspirale. Původ nánožníků se spirálovými růžicemi se hledá v Karpatské kotlině, odkud se šířily dvěma směry: přes Čechy až do Pomořan a po Dunaji do Bavorska (Mozsolics 1967, 77). Nánožníky mají delší trvání, a to od horizontu depotů Hajdúsámson až do horizontu Kosziderpadlás, což odpovídá Hänselovu třídění FD III–MD I (obr. 8). Slánským nánožníkům stojí nejbližší podobný pár z hrobu 18 na pohřebišti Gemeinlebarň F (Neugebauer 1991, Taf. 2, Grab 18:2, 3), který také obsahoval prsten se dvěma závity a s růžicemi (Neugebauer 1991, Taf. 2, Grab 18:5).

Prsteny se spirálovými růžicemi stočené z kruhového nebo hranatého drátku jsou typické zvláště pro kostrové pohřby mohylové kultury (Jiráň ed. 2008, 119), kde se u jednoho kostrového pohřbu objeví osm až deset prstenů. Vyskytnou se ale i v bohatších žárových hrobech, často jen ve zlomcích se stopami žáru (Čujanová-Jílková 1964, 36). Ve středních Čechách je A. Beneš (1959, 16) zaznamenává ze sedmi lokalit. Prsteny s delším časovým trváním mají stejně jako nánožníky s růžicemi původ v Karpatské

³ Přednáška 11. 10. 2013 na XXIII. mezinárodním sympoziu „Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku“ v Levicích. Za bližší informace o tomto nálezu prof. PhDr. S. Stuchlíkovi, DrSc., děkuji.

Torbrügge 1959	Müller-Karpe 1974	Hochstetter 1980	Koschik 1981	Furmánek 1973	Řihovský 1979, 1982	Hänsel 1968	Mayer 1977	Mozsolics 1967, 1973	Novotná 1980
Bayern	Bayern	Nieder- bayern	Oberbayern	Mähren	Mähren Ostalpen- raum	Karpaten- becken	Österreich	Karpaten- becken	Slowakei
D	Riegsee	D	D		Baierdorf- Lednice	↑ SD I	Baierdorf- Luftenberg	Aranyos	Buzica- Aranyos
C ₂	Asenkofen	C ₂	C/D	Übergangshor. C ₂	Blučina		Asenkofen	Opályi	M. Vieska
			C ₁ +C ₂		Strachotín Maisbirbaum			Forró	Ožd'any
C ₁	Göggenhofen	C ₁		B ₂ -C ₁	Pitten- Sieding	MD III	Göggenhofen		Drevenik II- Forró
		B ₂	B/C						Drevenik I
B	Lochham	A ₃ /B ₁	B	B ₁	Mistelbach- Regelsbrunn	MD II	Lochham- Wetzleinsd.	Koszider- padlás	Koszider
					Věteřov- Kultur	MD I	Bühl- Niederosterw.		
A ₂	Langquaid	A ₂			Aunjetitz- Kultur	FD III	Gemein- lebern III	Hajdúsám- son	

Obr. 8. Chronologie střední doby bronzové (podle Benkovsky-Pivovarová 1985, Abb. 10). Čtverečkem je označeno postavení hromadného nálezu ze Slaného

kotlině (Hänsel 1968, 108). Všechny prsteny ze slánského nálezu vykazují vysoký podíl železa (2,6–4,8 %). Patrně to bylo způsobeno tím, že šlo o nekonzervované (neочиštěné) předměty (tab. 1).

Tyčinkovitý náramek se skupinami příčných rýžek (obr. 6:9) není chronologicky citlivý (Beneš – Kytlicová 1991, 91) a objevuje se ve všech mohylových skupinách (Jiráň ed. 2008, 115).

C. Kulturně neurčená složka je ve slánském nálezu zastoupena čtyřmi tyčinkovitými náramky (obr. 6:5–8), které mohou patřit jak do doby kultury únětické, tak mohylové.

ZÁVĚR

Slánský nález lze považovat s velkou pravděpodobností, i přes všechny nedostatky v dokumentaci, za depot, obsahující dvě složky: únětickou a mohylovou. Podobných případů známe z českého území několik. Mezi nejznámější patří depoty Křtěnov, Kyšice, Lužice, Neumětely, Smederov a další, které rovněž řadím do horizontu A2/B1 (Moucha 2005, Abb. 19; k uvedeným depotům též Smejtek – Lutovský – Militký 2013).

Přechodný úněticko-mohylový horizont (A2/B1) se projevuje nejenom v hromadných nálezech, ale i v nálezech sídlištního charakteru. Zřejmě šlo o krátký, v pravěkém vývoji však důležitý časový úsek, ve kterém se setkáváme s nejmladší kulturou únětickou, věteřovskou, maďarovskou a mohylovou (Plesl 1965, 457–466; Benkovsky-Pivovarová 1982; Stuchlík 2006).

LITERATURA

- Beneš, A. 1959: K problémům mohylové kultury doby bronzové ve středních Čechách, Sborník Národního muzea v Praze, řada A-Historie 13, čís. 1–2.
- Beneš, A. – Kytlicová, O. 1991: Der Depotfund aus Temešvár, Památky archeologické 82, 48–93.
- Benkovsky-Pivovarová, Z. 1982: Zur Frage der Stufe Bronzezeit A3 und der älteren danubischen Mittelbronzezeit (MD I) in der Slowakei, Germania 60, 1–12.

- Benkovský-Pivovarová, Z.* 1985: Das Bronzeinventar des mittelbronzezeitlichen Gräberfeldes von Pitten, Niederösterreich, Mitteilungen der Prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften 21–22, 1982–1985, 23–105.
- Böhm, J.* 1933: Únětické nálezy ze Slánska, Památky archeologické 39, 62–64, tab. VI–VII.
- Čujanová-Jílková, E.* 1964: Východní skupina českofalcké mohylové kultury, Památky archeologické 55, 1–81.
- Duras, F.* 1908: Zpráva musejního a literárního spolku „Palacký“ za rok 1907/1908, Slánský obzor 17, 99–100.
- Duras, F.* 1910: Slánský obzor 18, foto za str. 56 (v některých sešitech za str. 50).
- Duras, F.* 1912: Zpráva o sbírkách musejních, Slánský obzor 20, 95–96.
- Duras, F.* 1923: Zpráva o sbírkách musejních, Slánský obzor 31, 60–62.
- Frána, J. – Jiráň, L. – Maštalka, A. – Moucha, V.* 1995: Artifacts of copper alloys in prehistoric Bohemia from the viewpoint of analyses of element composition. In: J. Fridrich (ed.), Praehistorica archaeologica Bohemica 1995. Památky archeologické – Supplementum 3. Praha, 127–296.
- Hájek, L.* 1968: Kultura se zvoncovitými poháry v Čechách. Archeologické studijní materiály 5. Praha.
- Hänsel, B.* 1968: Beiträge zur Chronologie der mittleren Bronzezeit im Karpatenbecken. I.–II. Bonn.
- Hásek, I.* 1955: Českomoravské zlaté nálezy z doby bronzové, Archeologické rozhledy 7, 659–676.
- Jiráň, L. ed.* 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.
- Junghans, S. – Sangmeister, E. – Schröder, M.* 1974: Kupfer und Bronze in der frühen Metallzeit Europas (= SAM). Berlin.
- Lehrberger, G. – Fridrich, I. – Gebhardt, R. – Hrala, J. edd.* 1997: Das prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren: Herkunft – Technologie – Funde. Band I. Textband; Band II. Katalog/Tafeln; Band III. Karten. Památky archeologické – Supplementum 7. Praha.
- Mozsolics, A.* 1967: Bronzefunde des Karpatenbeckens. Budapest.
- Moucha, V.* 1994: V hlubinách věků (archeologické nálezy na území města Slaného). In: Kniha o Slaném. Slaný, 7–42.
- Moucha, V.* 1997: Gold der frühen Bronzezeit. Böhmen. In: G. Lehrberger – J. Fridrich – R. Gebhardt – J. Hrala (edd.), Das prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren: Herkunft – Technologie – Funde. Památky archeologické – Supplementum 7. Praha, 154–164 (Band I), Band II.
- Neugebauer, J.-W.* 1991: Die Nekropole F von Gemeinlebarn, Niederösterreich. Mainz.
- Neugebauer, J.-W.* 1994: Bronzezeit in Ostösterreich. St. Pölten–Wien.
- Novák, J.* 1947: Českomoravská Kolben-Daněk, národní podnik v Slaném, Slánský obzor 54, 1946, 77–83 (přepis článku z časopisu Československo 1946, č. 8).
- Pleiner, R. – Rybová, A. edd.* 1978: Pravěké dějiny Čech. Praha.
- Plesl, E.* 1965: Otázky středobronzového osídlení v severozápadních Čechách, Památky archeologické 56, 457–512.
- Ruckdeschel, W.* 1978: Die frühbronzezeitlichen Gräber Südbayerns, I., II. Bonn.
- Schmidt, V.* 1894: Hroby se skrčenými kostrami typu Únětického pod Slanskou horou, Památky archeologické 16, 1893–1895, 447–452.
- Smejtek, L. – Lutovský, M. – Militký, J.* 2013: Encyklopedie pravěkých pokladů v Čechách. Praha.
- Stuhlík, S.* 2006: Borotice. Mohylové pohřebiště z doby bronzové. Brno.

DER HORTFUND AUS DER BRONZEZEIT (A2/B1) IN SLANÝ, BEZ. Kladno

In den Jahren 1906 und 1907 wurden die Objekte und vermutlich auch die Gräber aus unterschiedlichen Zeitabschnitten der Urgeschichte, wie Glockenbecherkultur, Aunjetitzer Kultur im Rahmen des Aufbaues von Fabrik- und Bürobauten auf dem Südrand von Slaný teilweise zerstört. Das Museum in Slaný gewann einen Komplex von Gold- und Bronzegegenständen sowie ein Gefäß aus der Baustelle. Laut der damaligen Gewohnheiten wurden sie zu der festen Unterlage befestigt. Ihr Foto wurde in dem Jahre 1910 in dem Jahrbuch des Museums (Abb. 5) veröffentlicht. Keine Angaben über den Fund – ausschließlich einer Erwähnung in der Zeitschrift Slánský obzor Nr. 17 aus dem Jahre 1908 – sind erhalten.

Der Fund umfasste 18 Metallgegenstände: 2 Noppenringe (Abb. 6:3–4) und 3 Spiralröhrchen mit einer Rippe, Typ Slaný (1 Stück wurde verloren) (Abb. 6:1–2), die zu der Aunjetitzer Kultur, d. h. zu der älteren Bronzezeit gehören. In die Hügelgräberkultur, d. h. in die mittlere Bronzezeit kann die Garnitur mit dem Bronzeschmuck datiert werden. Es handelt sich um 2 Beinberge mit Spiralrosetten (Abb. 6:16–17), 6 Fingerringe mit Spiralrosetten (Abb. 6:10–15) und einen verzierten Armring (Abb. 6:9). Zu dem Fund gehören auch 4 Stabarmringe (Abb. 6:5–8), die näher nicht datiert werden können. Es ist aus dem Grunde, da sie in der Aunjetitzer Kultur sowie in der Hügelgräberkultur auftreten. Auf

die Tafel wurde ein kleines Gefäß (Abb. 7) befestigt. Es kann in die Glockenbecherkultur datiert werden, wobei es nicht mit den Metallgegenständen zusammenhängt.

Die Gegenstände aus Slaný wurden bis Gegenwart als Grabfunde präsentiert. Trotz den allen Mängeln an die Dokumentation kann der Fund aus Slaný für den Schatzfund gehalten werden. Er umfasst die Gegenstände aus zwei Zeitabschnitten, d. h. aus der Aunjetitzer Kultur und der Hügelgräberkultur. Einige ähnliche Zufälle sind ebenfalls aus dem böhmischen Gebiet bekannt. Zu den bekanntesten gehören die Schatzfunde aus Křtěnov, Kyšice, Lužice, Neumětely, Smederov u. a., die zu dem Horizont A2/B1 gehören (Moucha 2005, Abb. 19).

Abb. 1a. Slaný, Bez. Kladno. Die Lage von dem Fundort auf der Karte der Tschechischen Republik

Abb. 1b. Slaný, Bez. Kladno. Die Lage des Fundortes auf der Karte ZM 1 : 10 000, das Blatt 12-21-22

Abb. 2. Die Lage des Fundortes auf dem kolorierten Plan, den der Bund Osvětový sbor der Stadt Slaný im Jahre 1926 ausgegeben hat. Die Pfeile zeigen die Bauten, die in dem Jahre 1907 aufgebaut wurden

Abb. 3. Die archäologischen Fundorte im Kataster Slaný sowie im anliegenden Teil im Katastralgebiet Kvíc. Der Ort im Raum der ehemaligen Fabrik Breitfeld-Daněk und comp. und in der benachbarten Umgebung stehen unter den Nummern 26–30

Abb. 4. Der Blick vom Norden auf die Objekte der Fabrik, die in dem Jahre 1907 aufgebauten wurde

Abb. 5. Die Abbildung eines Fundes aus der ehemaligen Fabrik Breitfeld-Daněk (Slánský obzor 18, 1910). Die Inventarnummern sowie die Bemerkungen sind zusätzlich zugegeben

Abb. 6. Die Metallgegenstände aus dem Hortfund. 1–4 das Gold (Maßstab 1:1), 5–17 die Bronze

Abb. 7. Das kleine mit dem Hortfund verbundene Gefäß

Abb. 8. Die Chronologie aus der Bronzezeit (nach Benkovsky-Pivovarová 1985, Abb. 10). Das kleine Quadrat bezeichnet die Lage des Hortfundes aus Slaný

Taf. 1. Die Analysen der Bronzegegenstände aus dem Hortfund

Taf. 2. Die Analysen der Goldgegenstände aus dem Hortfund